

řádu upravujícím výsledk osoby mladší patnácti let o okolnostech, jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj.

Kapitola XII. **Závěr a shrnutí problematiky**

Na řadě míst práce jsem poukázal na problematické otázky a nastínil možnosti jejich řešení. Jednotlivé kapitoly jsem se snažil uspořádat co nejpřehledněji a zachytit v nich systematicky jak aspekty teoretické, praktické, současnou právní úpravu, tak i možný vývoj do budoucna.

V práci jsem se snažil zabývat především otázkami, které mají dle mého názoru širší význam pro postavení poškozeného v trestním řízení a diskuse nad nimi může být přínosem do budoucna, zejména pro případnou rekonstrukci trestního řádu. Detailnímu rozboru všech otázek platné právní úpravy poškozeného v trestním řízení, např. otázkám doručování poškozenému, zvláštnostem vyplývajícím ze zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže apod. se práce nevěnovala. Domnívám se totiž, že tak širokou materii jako je institut poškozeného v trestním řízení lze v celém rozsahu jen velmi těžko zpracovat do jediné rigorózní práce, aniž by se v ní neztrácel základní smysl, tj. určité hlubší teoreticko-praktické zamyšlení nad zpracovávaným tématem.

Vzhledem k tomu, že rigorózní práce by měla ve svém závěru vyslovit určité teze, jež by bylo vhodné zvážit, či podrobit diskusi, dovolil bych si nad rámec uvedených v předchozích kapitolách naznačit některé další, které považuji za důležité.

Stran souhlasu poškozeného s trestním stíháním považuji de lege ferenda za hodné diskuse opuštění současné koncepce § 163 trestního řádu v tom smyslu, kdy je zákonným požadavkem pro jeho aplikaci bližší vztah mezi pachatelem trestného činu a poškozeným. Domnívám se totiž, že by obecně bylo možné poškozenému svěřit odpovědnost a rozhodnutí, aby sám zvážil, zda bude s trestním stíháním souhlasit či nikoli. Vesměs se dá soudit, že trestné činy uvedené v § 163 trestního řádu lze považovat za ty méně závažné a zájem na jejich stíhání by tak měl stanovisko poškozeného reflektovat, bez ohledu na jeho vztah k pachateli. Tento krok by však nebyl zcela bez výhrad a mělo by jej dle mého názoru provázet i několik souvisejících změn. Předně by bylo nutné učinit vhodná opatření pro situace, kdy by mohl být na poškozeného vyvíjen nátlak, aby souhlas s trestním stíháním odmítl dát, či jej vzal zpět. Současný trestní řád na tyto situace sice pamatuje v ustanovení § 163 odst. 1 písm. d), ale jeho efektivita není v praxi příliš vysoká, zejména s ohledem na důkazní obtíže. V celé věci by však bylo vhodné postupovat recipročně a ani obviněný by neměl být objektem nátlaku poškozeného a jeho snah získat za nedání souhlasu s trestním stíháním obviněného typicky finanční či jiný prospěch. S tím souvisí i otázka, zda by uvedená změna nesloužila pouze těm, v jejichž finančních či společenských možnostech je získat si pro ně příznivého postoje ze strany poškozeného.

Otázkou, na níž by mělo být v této souvislosti rovněž pamatováno je problematika opakovaného páchání trestné činnosti. Jsem totiž přesvědčen o tom, že vědomí pachatelů o možnosti své trestní stíhání vždy odvrátit získáním pozitivního stanoviska poškozeného, může značně oslabit respekt vůči trestnímu právu jako takovému a relativizovat jeho preventivní funkci. Pachatel nemůže spoléhat na to, že lze trestnou činnost páchat a bude-li náhodou v konkrétním případě odhalena, vyhne se trestnímu stíhání např. různými

formami „citového vydírání“ poškozeného nebo finanční odměnou poškozenému poskytnutou, v důsledku nichž poškozený nedá k trestnímu stíhání souhlas.

Poměrně bez výhrad by dle mého názoru mělo být poškozenému přiznáno právo podat odpor proti trestnímu příkazu. Je sice možné, že zákonodárce jeho vyloučením z tohoto práva zřejmě zamýšlel, aby tento způsob rozhodování o trestných činech fungoval rychle, efektivně a sloužil základnímu účelu trestního řízení, tj. zjištění, zda byl trestný čin spáchán, kdo je jeho pachatelem a komu bude uložen odpovídající trest. Poškozený je však významným subjektem trestního řízení a v případě, kdy se tak zásadním způsobem rozhoduje o jeho právech, by jeho pozice měla být silnější.

Dalším argumentem je i skutečnost, že je to právě trestní příkaz, jímž se rozhoduje poměrně často právě o méně závažných majetkových trestných činech a tato změna by tak posílila postavení poměrně velkého počtu poškozených s právem na náhradu škody. Současná právní úprava neumožňuje dosáhnout změny vadného rozhodnutí trestním příkazem o náhradě škody nejen v případě, kdy rozhodnutí samosoudce o náhradě škody bylo chybné, ale i v situacích, kdy samosoudce opomenul o náhradě škody rozhodnout zcela.

Bylo by rovněž vhodné, pokud by měl samosoudce rozhodující věc trestním příkazem, obdobnou povinnost jako soud v hlavním líčení, tj. rozhodnout o náhradě škody, jestliže je její výše součástí popisu skutku, uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným.

Jako další zásadní nedostatek současné právní úpravy vnímám skutečnost, že poškozený nemá právo účastnit se vyšetřovacích úkonů analogicky tak, jako je oprávněn obviněný resp. jeho obhájce dle ustanovení § 165 trestního řádu. Obdobné platí i o vyrozumění o možnosti prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování dle

ustanovení § 166 trestního řádu. Jedná se z mého pohledu o zásadní deficit v právech poškozeného. Byť lze chápat, že v některých případech by mohl zejména výkon práv dle ustanovení § 165 trestního řádu znamenat nežádoucí ovlivnění poškozeného např. pro podání jeho svědecké výpovědi v hlavním líčení, nedomnívám se, že by byla taková obava s přihlédnutím k charakteru konkrétního případu vždy důvodná a že by měla zdůvodňovat absolutní zbavení poškozeného uvedeného práva. Jsem přesvědčen, že ani dnešní právní úprava nevylučuje poškozeného z možnosti získat poznatky o obsahu výpovědi jiných svědků či o charakteru dalších důkazů např. v rámci výkonu práva nehlédnout do spisu. Možnost náležitého zjištění skutkového stavu v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí by tak dle mého názoru výkonem shora uvedených práv o nic více než dnes dotčena nebyla.

Jako hodných diskuse by se dala v souvislosti s tématem rigorózní práce nalézt řada dalších problémů, typicky institut soukromé žaloby a vůbec možnost posunu v celkovém chápání poškozeného a systému jeho práv v trestním řízení. Zásadní koncepční otázky však souvisí nejen s trestněprávními aspekty věci, ale mají širší souvislosti s obecným chápáním jednotlivce a jeho postavení ve společnosti. Případné změny tak bude nutné velmi pečlivě zvážit.